

CAPUT V.

De reparatione famae denigratae per detractionem.

I. QUEST. I. Necessariam est famam hanc refutari ad salutem eternam obtinendam?

RESP. Adficiunt omnes. Quoniam non remittit peccatum, nisi restituatur ablatum. Porro non ratione est necessaria restitutio famae quam pecunia. Si alium infamati etiam bona fide, vel inadvertenter, continuo ac reles ejusdem infamacionem, lege justitiae, nedum charitatis, ut aliqui contendunt, attringeris ad restituacionem: quoniam si praecepsit res accepta, sequi restitutio debet.

II. Restitutio haec omni meliori quo modo potest facienda est. Restitutio primum hac fama debet coram auditorebus quibus revelarunt delictum est: & simul si potest, coram auditorebus mediatis, seu illis quibus immediate detractoris auditores narrantur. Ne multa detractor tenetur quod potest omne detrimentum proximum sibi reparare. Quare si Sempronius impostristi futuru, vel aliud delictum, ob quod ad tribunal traductus plura expedit ut se defendat: omnia haec compendiare damna alterius: quia haec per se consequuntur infamiam a tua detractione inducam. Nec referi quod delictum sit verum, si fuerit omnino occulatum: qui quatuor occultum crimen est, nil damni inserit auctori: ergo omnia damna proficiuntur ex tua iusta detractione.

III. QUEST. II. Mortuo detractoris transference ad heredes debitum restitutio? RESP. Restitutio de fama onus celsus detraCTORIS morte. Restitutio vero damnorum, quae diffamacionem consequuntur, ad heredes transit. Siquidem restitutio famae solam affecti personam detraCTORIS, restitutio vero damnorum affecti bona ejusdem detraCTORIS, qua bona ad heredes transirent cum gravamine.

IV. QUEST. III. Quinam sit modus restituendae famae? Qui alteri calumniam affinxit, tenuerit testari se falsum dixisse. Si agnoscit simplicem detractionem languidam, & inefficacem esse, addere juramentum debet. Difficilior est restitutio famae veri criminis manifestatione denigratae. S. Thomas 2. 2. quod. 62. art. 2. ad 1. docet. Nec admittenda est mutua compensatio in fama restituente, sicut in pecunia. Duo se mutuo infamarunt. Unus recusat famam restituere; alter nequit utili compensatione: quoniam haec compensatio non restitutio famam denigrat, sicut evenit in pecunia. Ergo actio vindictae est. Preterea lex evangelica verat ne maledictum pro maledicto reddamus; immo iuberit ut in bono vincamus malum, & mutuum favemus benevolentiam. Reciproca dampnax amicitia remittere ambobis possunt injurias illatas.

VIII. Recentiores plures docent, te infamatum a Petro, si restituere famam nolit, posse uti compensatione, nempe surtrupendo Petri tot pecunias qua equivalent tuę famę laſę. Hac opinio falsa est. Qui enim est iustus iudex quantitas pecunia recipienda pro fama laſę compensatione? Ipse infamatus? Ipse iudex erit in propria causa? Legem tom. 4. lib. 10. dif. 2. c. 15. possumus in hoc dubitare.

CA-

aptior judicatur ad famam restituendam.

V. QUEST. IV. Occurrunt cause que à restituzione famae excusat? RESP. Plures assignant Theologi. 1. est quando detractione fuit absque culpa, ut si peccatum fuit publicum, immo tunc non est detractione. 2. cum detractione fuit tantum contra charitatem, sola enim iustitia Iesu onus infert restitucionis. 3. si peccatum detraCTORIS veniale fuit. 4. si detractionem consecuta non sit infamia. 5. si crimen quod tu narras, erat iam publicatum, aut brevi erat publicandum. 6. si auditores fidem non adhibuerint detractioni: aut si infamatus iam erat antea de tali crimine diffamatus. 7. impossibilitas restitucionis. Hę sunt generales cause quas Theologi assignant ad excusandum detraCTOREM à debito restitutioNIS.

VI. Si in restituenda fama periculum sit vel anima, vel vita temporalis, vel servitius, reparationis alcuvus membra, aut fama, non urgere preceptum restitutioNIS, communiter Theologi docent, cum fama sit bonum inferioris ordinis ipsa vita. Si tamen diffamatus in eodem vita, aut servitio periculo reperitur, tunc detractione etiam cum vita, vel servitio pericolo deberet famam restituere: quia in pari causa innocentio re praferendum est. Crimen capitale impostristi proximo, qui propter pena mortis plectendus est: in hoc calu cum periculo, vita pandere veritatem astingeris. Posteriori jure subienda est moderata pecuniarum iactura, quando necessaria est ad fama restitutioNem. Si infamatus alii via recuperavit famam suam, ad nihil detractione tenetur. Similiter quando oblitio antiquata infamia sit, liber à restitutioNe detraCTORIS est.

VII. Quando restitui famam nequit, compensari pecunia debet, si fieri potest, ut S. Thomas 2. 2. quod. 62. art. 2. ad 1. docet. Nec admittenda est mutua compensatio in fama restituente, sicut in pecunia. Duo se mutuo infamarunt. Unus recusat famam restituere; alter nequit utili compensatione: quoniam haec compensatio non restitutio famam denigrat, sicut evenit in pecunia. Ergo actio vindictae est. Preterea lex evangelica verat ne maledictum pro maledicto reddamus; immo iuberit ut in bono vincamus malum, & mutuum favemus benevolentiam. Reciproca dampnax amicitia remittere ambobis possunt injurias illatas.

VIII. Recentiores plures docent, te infamatum a Petro, si restituere famam nolit, posse uti compensatione, nempe surtrupendo Petri tot pecunias qua equivalent tuę famę laſę. Hac opinio falsa est. Qui enim est iustus iudex quantitas pecunia recipienda pro fama laſę compensatione? Ipse infamatus? Ipse iudex erit in propria causa? Legem tom. 4. lib. 10. dif. 2. c. 15. possumus in hoc dubitare.

IX. Recentiores docent, tamen minus credibili, quod iudicium iustitiae cuiusdam iudicium eiudem iudicium. Quod iudicium iudicium eiudem iudicium.

Diff. II. de Falso testimoniis Cap. VI. & Diff. I. de Falso Sanctione Cap. I. & II. 195

CAPUT VI.

Pauca perstringuntur de novo, & decimo mandato.

I. Q Uamvis in explicatione sexti, & septimi mandati de duabus postremis aliqua dicta sint, libet nihil locutus pauca obiter addere. Nono precepto alienæ uxoris concupiscentia vetatur. Non concupiscit uxore præmixta Deut. 5. Uxor alienæ nomini omnes libidines prohibentur. Decimo prohibetur concupiscentia rerum. Additur enim ibi, non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bestiem, non aſnum, & universa que illius sunt.

II. Concupiscentia altera bona, qua à Deo est, quoque rationis regimine, & terrena, & in primis coelestia appetit. Transfus ad me omnes qui concupiscentia me. Eccl. 24. Concupiscentia ferme miss: Sup. 6. Altera concupiscentia mala, que triplex est, ut S. Joannes alii epist. 1. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, & favoris vita; que non est ex Patre, sed ex mundo est.

III. Concupiscentia uxoris alienæ tum peccatum est, inquit Catechismus Tridentinus, cum animus vel affentur, vel non repugnat. Ipsa enim non repugnantia peccatum est, quatenus interpretatioNis consensu reputatur. Quare falsa est multi filiorum opinio que defensit, concupiscentia sensus deveniente, & animum tentante, licet negari se habere.

IV. Sacramento Baptismi abstergitur ab anima omne id quod proprio peccati ratione habet; ipsa tamen concupiscentia, qua materia le peccati dicitur, & radix, seu foris remansit in regeneratis ad certamen, & coronam. Nam qui legitime certaverit, coronabitur, ut Concil. Trident. l. 6. s. 1. declarat.

V. Qui rem alienam contra iustitiam, & voluntatem domini defiderant, peccant contra decimum mandatum. Nec adeo tam est hoc defensioNis peccatum prefecit in divitibus, qui amplificare patrimonia, augere divitias vehementer percupient; & ideo ex his pravis defensis includunt in laqueos diabolos.

VI. Tandem ad pleniorum Decalogi intelligentiam adveniendum est, quod sicut certa mandata, qua dum virtutem vident, oppolitam virtutem præcipiunt; sic hoc ultimū, dum iusta desideria verat, iubet ut voluntatem nostram, & appetitiones suprenae divina voluntati subiecimus, & sursum desideria nostra erigamus, ut ad Th. 2. S. Paulus ait: Ut abnegemus impietatem, & secularia desideria, sibi, iuste, & pie vivamus in hoc saeculo, & expectantes beatam spem, & adventum glorie magni Dei. Hac passionum pondera, & desideriorum sarcinas nobis reliquit Servator noster divinus, ut veluti presi, & feliſi, ad ipsius imploranda auxilia, & gratias contineant accedamus, quemadmodum ille ipse explicat his verbis: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerari estis, & ego reficiam vos. Tolle jugum meum super vos. . . . jugum meum habeat Mart. 11.

Tom. I.

LIBER VII.

IN QUINQUE ECCLESIAE PRÆCEPTA.

DISSERTATIO I.

De festorum Sanctificatione.

CAPUT I.

Recentiorum propositiones damnatae.

I. P receptum servandi festa non obligat sub mortali, scilicet scandalo, si abſit contemptus. Est 52. Innoc. XI.

II. Satisfacit precepto Ecclesiæ de audiendo Sacramento qui duas ejus partes, immo quatuor simul à diuersis celebrantibus audiri. Est 53. ejusdem.

CAPUT II.

Prepositiones laxi plurium Casuistarum.

III. V Erè impleret audiendi Sacri præcepti tum, illud ex contemptu audiens. Errando fortiori cum intentione non satisfaciens, dicitur Thomas Sanchez in Decal. lib. 1. c. 13. num. 13. pag. 65. edit. Parma. 1723.

IV. Colligo, posse te brevissimo temporis interfectio Missam audire, si quatuor, v.g. altaris varia Missa proportionate temporis anterioritate sic celebrentur, ut dum una inchoatur, secunda ab Evangelio tunc in confectionem procedat, tercia à consecratione in consumptionem, quarta denique à confumptione ulque ad terminum. Ita illi (Antonius Eicobar) & novissime Getauldus in Theolog. Moral. tom. 1. tradi. 17. cap. 2. n. 16. Unde patet quam parum modeſe locuti sunt Turcianus in select. disp. 16. dub. 7. & Ledefina pars 1. cap. 27. post 5. conclusio nem, qui hanc affirmativam sententiam improbat vocant. Est enim fatis probabilis.

P. Antonius Diana tom. 2. operis cord. r. 29. pag. 166. edit. Venet.

III. Domini qui habet oratorium, nouo tenetur rogare, aut ullo expendo conducere Sacerdotem qui faciat faciem nisi non valenti adire Ecclesiam. P. Georgius Gobat r. 5. num. 350. pag. 252. edit. Venet.

IV. Pridiē festum laſi nimio potu valet, dinem, ut nequirem altero die adēm sacram subire, hancque impotentiam oriturum prævidere. Tameſi peragre ſuficipe patrocinium litorium; attamen illum de quo proponitur hac quatio, excuso à mortali, inquantum præcisè ponit impedimentum Sacri de jure audiendi, di die sequenti. Idem Gobat loc. cit. n. 425. pag. 256.

V. Dico 2. Nemo obligatur pridiē festi non ponere impedimenta. Sacri poſtridiē audiendi. Sic docui cit. cap. 27. n. 35. cum sua

R 2

sq

5, rivo, Becano, Bonacina, Palao, Dicastro, quos ibidem refero, ubi etiam expensi, licet impedimentum ponatur per actiones pessimas, non tamen esse necesse in confessione quidquam dicere de omisso Sacro.... Confitemo hanc doctrinam resolutione casus quem Tamburinus in Decalib. 4. cap. 2. §. 3. num. 9. recenset de duobus adolescentibus, destinatis bus proficii die sabbati ad venationem insituendum loco tam remoto ab omni Ecclesia, ut fuerit impossibile die dominico audire Missam.

CASUS VENATORIUS.

VI..... Quidam ex congregatio nobilium scelleti adolescentes (verba sunt Tamburini loc. cit.) ad feras in remotu nomen venandas se egressuros, ut sit, ex compaldo decreverunt, quo in nomen opportunitas audiendi Sacrum nequaquam suppetebat. Agbat autem dies venari illius hebdomada, & die consequenti iter arripere cum contendre, interrogaverunt a P. Sodalitatis Prefecto, an illis licet, quondamne pro praevideant, ut die dominica instanti, in loco ab Ecclesiis remotissimo Missa non essent interfuturi? Respondit Pater, fini calplicere.... Verum adolescentes quidam ex illis, paucis ceteris religiosis, bujus Patris consilio non acquiescent. P. Recruefus eisdem Collegi, quid de hoc iuste sentire, interrogavit, qui nequaquam liceat respondit....

„ Hactenus non solum narratio, sed etiam iudicium P. Tamburini, qui licet utrumque responsum merito habeat pro probabili; ego tamen pro probabilitate habeo. Praefatus, utpote nisi xi, & melioribus rationibus, & auctoritate quinque DD. Idem Gobat trahit 5. num. 447. & seq. pag. 258.

VII. „ Excusaretur a mortali qui tertiam partem dei festi inlumerint in opere servili, sumpta hac tercia parte diuinxat de eo tempore quod regulariter soleretur in opere servili. P. Zacharias Palqualigus decit. 300. n. 6. & seq.

VIII. „ An in die festo liceat torneamenta, choreas, alios similes ludos exercere?... Teneenda est sententia (affirmativa) quia hujusmodi torneamenta, & alii ludi hujus generis, ex sua natura, & intrinseco fine ordinantur ad relaxandos animos: quia cum causent delectationem, faciunt ipsos quietescere, atque adeo refocillari.... & hoc haber locum etiam respectu eorum qui exercent hujusmodi ludos: quia licet fatigentur in corpore, recreantur ramen in animo.“ Idem Palqualigus decit. 151.

IX. „ Non peccaret mortaliter qui efficeret, ut plures per totum integrum diem festum laborarent, sed singuli solum pro modico tempore, si id faceret ob lucrum quod inde percipit.“ P. Leander a SS. Sacram. de Observat. festis. tr. 1. disp. 6. quest. 10.

X. „ An satisfacret qui, etiam si toto Missale tempore cum aliis confabularetur, luderet, &c. hoc non faceret continuo, sed interpolatim dolo dò ad Missam attendendo, & modò confabu-

lando, &c.? Respondeo satisfacere in hoc causa, dummodo attente alsistat confectionari, & aliis quæ in Missa principali sunt. Idem Leander pars 3. in 5. precept. Ecclesiæ, trahit 2. de Audit. Missæ, disp. 1. quest. 78.

XI. „ An qui ex vi præcepti, voti, & premitus obligatur audire tres Missas, satisfaciat his omnibus obligationibus audiendo eas si mult? Respondeo satisfacere. Quia præfatus audiens vere audit tres Missas. Quod verò faciat eodem, vel diverso tempore, unico, aut pluribus actibus, hoc nihil obest.“ Idem Leander loc. cit. quest. 59.

XII. „ Probabiliter respondeo, licet esse typographis in diebus festis characteres compone, nec ordinare.“ Idem loc. cit. trahit 1. de Observ. fest. disp. 4. quest. 1.

XIII. „ Maxime probabile iudicio accedenter, tem ad audiendum Sacrum tempore quo præfatio dicitur, & non extet aliud celebrandum, minimè teneri reliquis illius Missæ intercessione, le. Joannes Sanchez in disp. scelleti, disp. 15. num. 5.

XIV. „ An opinio quæ dicit, satisficeri, si successe audiantur duas medietates Missæ, sit adhuc probabili: ut v.g. si quis ad elevationem unius Missæ veniat in templum, & postea audiatur sequentem Missam uique ad elevationem tantum?... Dicendum est, opinionem ilam adhuc manere probabilem.“ P. Claudius Lacroix tom. 1. lib. 3. de Observ. fest. n. 611.

XV. „ An autem illi qui per longum tempus consitetur, Missam audiat, varie sunt sententie.... Alii dubitant.... Alii absoluunt negant.... Alii absolute admittunt.... Alii distingunt.... Omnes haec sententiae sunt probabiles.“ Idem Lacroix loc. cit. n. 655. §. 6.

XVI. „ Multis negotiis, propter lucrum notabilis posse omitti Missam; adhuc tamen Azor. Bas. Jord. Tamburini num. 7. Gob. a n. 492, qui etiam putat, si sis tenus fortunam, te excusari ob lucrum duorum ducatorum; si sis verè pauper, unius ducati: quia hoc lucrum respectu illorum est notabile, quo non censetur Ecclesia velle eos privari.“ Idem Lacroix loc. cit. n. 681. §. 6.

XVII. „ Si Missam negligas ut iter agas cum aliquo socio, qui faciet expensas itineris, aut multum sublevabit excusant te Suar. Dicastil. & alii cum Gobat. Immo, & secundum aliquos sola derelictio sociorum itineris videtur esse causa sufficienter excusans.“ Idem Lacroix loc. cit. n. 682. §. 7.

XVIII. „ Aurige qui per confuetudinem habent jure vehendii aliqui die festo etiam habent jus omittendi Missam, si hac auditu vehere non possint.... Addunt aliqui, eti si tu posses vectram omittere sine notabilis damno, tamen proisque non posse; & ideo te posse cum illis ut privilegio confuerudimus.“ Idem Lacroix loc. cit. num. 684. §. 9.

XIX. An peccet mortaliter qui die festo mandet sex famulis, ut singuli una hora laborent? Respondeo, si mandet ut laborent simul, sceluso

Diff. I. de Fest. Sanct. Cap. II. & III.

scandalum, est veniale tantum.“ Idem Lacroix loc. cit. n. 580.

XX. „ Excusat item, saltem à gravi peccato, parvitas operis, seu temporis. Unde gravem, ve non videtur una hora laborare (die festo)... Inmodum durum videtur mortalis dannare, si quis duas, aut tres horas impendat,“ P. Hermanus Bulembaum lib. 3. cap. 3. docebat septima causa, apud Claudio Lacroix ejusdem interpretationem lib. 3. pars 1. n. 583.

XXI. „ Tamquam certum respondeo, non teneri fideles ex vi præcepti colendi Deum in festo ad exercendum intra illum diem aliquem actum internum divini cultus.“ P. Leander à SS. Sacramento n. 5. præcept. Eccles. pars. 3. trahit 2. disp. 2. q. 72.

XXII. „ Præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro satisfacie qui duas Missæ partes audire, non simili a duplice celebrante, sed divisiu.“ Torrecilla ibid. n. 26.

XXIII. „ Præcepto Sacrum audendi facit, facti qui externe compotitus, interne voluntariè distrahitur.“ Idem Torrecilla ibid. n. 23.

XXIV. „ Etsi digni observatione line qui Sacrifici Missæ ludendo, ridendo, & confabulando alsintur; dummodo ramen confectionationi, & consumptioni attenti sunt, tantummodo peccatum veniale committunt.“ quatenus nis peccatum grave tantummodo constituit ius, eo qui toto tempore Sacrifici est ludens, videntis, & confabulans.“ Idem Torrec. ibid. n. 28.

XXV. „ Opinio DD. dicendum, præceptum Missæ usque ad annos pubertatis, vel citius, non obligare, probabilitate non caret. Et idem dicendum venit de præceptis etiam confessionis, & communonis annualis.“ Idem Torrec. ibid. cap. 3. n. 7. ad n. 23.

XXVI. „ Distantia unius leuce, vel trium millium passuum excusat ab obligatione Missam audiendi, etiam hominem robustum,“ Idem Torrec. ibid. n. 15.

CAPUT III,

De obligatione servandi festos dies

I. Ure naturali, & divino tribuendus Deo cultus est. In lege Mosaica dies sabbati Deo consecratus erat. Memento diem sabbati sanctificatus. Exod. 20. Morale, & naturale est hoc mandatum, quatenus tempus designat quo colendum Deus est; legale vero, & ceremoniale prout sabbati dies determinavit, in memoriam liberationis à captivitate Ägyptiaca.

II. Dies sabbati ab Apostolis in diem dominicum translatus est, quia cum iure naturali, & divino aliquis dies in cultum Dei determinandus sit, aprior ab illis iudicatus est primus hebdomadæ dies, dictus ad ethnici dies Solis. Hoc quippe die, & mundus initium accepit, & Christus à mortuis resurrexit, & eodem die Spiritus Sanctus Apostoli apparet, & Apostoli initium duxerunt predicationis evangelicas, & tandem hunc diem seleguntur Apostoli, ne quid

commune cum Judais haberent.

III. Observancia istius diei Dominicæ non est juris divini, sed ecclesiastici, ut S. Thomas 2. q. 122. art. 4. ad 4. & Catechismus Tridentinus 3. p. in 3. præcep. Decalog. n. 19. & communiter Theologi docentes. Utique iure naturali, & divino aliquo die cultus offerri Deo debet; sed determinatio primæ, vel secundæ, vel tertiae diei juris est ecclesiastici.

IV. Concilium generale, Summi Pontifices habent potestatem instituendi feta in universa Ecclesia, Episcopi in sua Diocesis, habite clerici, & populi consenuit. Principes seculares possunt dies festos instituere, ut subditæ à laboribus vacent, & publicæ leticie indulgent; feta in Dei cultum: quoniam tamen hac acceptio ad spiritualem potestatem pertinet sacerdotum institutio.

V. QUÆST. I. Observatio festorum obligatae sub mortali? RESP. Adhuc omnes, & contraria opinione proficeret Innocentius XI. in hac thesi: Præceptum servandi festa non obligatio sub mortali, seposito scandalis, si ab his contempserit. Obligatio haec incipit à media nocte, & perdurat usque ad alteram medium noctem.

VI. QUÆST. II. Quoniam tenentur dies festos observare? RESP. Omnes usu rationis prædicti, feta infantes tali usu defituntur. Infideles quoque libertate sunt ab hoc præcepto. Feta universalia Ecclesiæ omnes, & ubique observare obligantur. Homines vagi tenentur celebrare feta locorum ubi reperiuntur. Peregrini, seu viatores non tenentur ab feta propria sua patribus, à qua absunt. Quoniam institutio alieuius peculiaris feta in aliquo territorio, vel diocesi, non affecta personas, sed locum. Atstringuntur vero peregrini observare feta locorum per quæ transeunt, sicut, & jejuna. Quoniam hoc expedite optimo regimini, & Episcopi iure animadvertere possent in viatores non servantes festa, & jejuna sua diocesis, in qua reperiuntur, licet in transiit. Similiter scholares, milites, mercatores, mercenarii servare debent festa, & jejuna illius civitatis in qua majori anni parte commoventur. Et his legibus subiecti sunt peregrini, & viatores, licet uno, auso altero die in tali civitate commotentur, ut communis sententia docet. Immò etiam mediis dumtaxat die morentur in tali civitate ubi viget festum, vel jejuniū, debent ibi observare; nempe abstinent ab opere servili, audiare Missam, si opportunitas adit, non manducare carnes. Si peregrini dormiunt in loco ubi celebratur festum, si manè discedere debent, & pervenire ad locum ubi festum non est, audiare Missam atstringuntur, quia subiecti sunt legibus loci ubi dormierunt, ut opinio mihil probabilius docet. Similiter incolæ egredientes manè à loco, ubi celebratur festum, debent, cum posint, ante dictum Missam audiare: neque enim discessus illi liberat ab observatione præcepti. Minè enim astringit: ergo si fieri potest, implevit.

VIII. Non licet discedere à propria civitate, vel territorio, in quo urget præceptum festi, a ieiunii, hac expressa intentione aedendi alium locum,

cum, ubi tale præceptum non urget, sublata necessitatibus causa. Et quamvis præceptum istud non affectat personas, sed locum, non materialem, sed formalem, seu communiam ipsam; tamen qui haec expressa intentione discedunt, ut legis obligacionem declinent, legi, & Deo illudere tentant, ut ex se patet. Rationalib[us], & prudens ejusmodi præceptorum interpretatio videtur hac esse. Si justa discedendi causa occurrat, tum videatur qui discedit liber a præcepto. Qui contra, nulla causa ductus, & sola intentione declinandi præcepti observationem discedit, illusor præcepti est. Sic enim omnes cives discedere possent, & perridiculum reddere tale præceptum.

VIII. Regularis tenetur observare festa que pro universa diocesi Episcopi indicunt, vel dicetana Synodus, ut iof. 25, cap. 12, declarat Tridentinum. Immo ferme festa debent ex populi voto, Episcopo approbante, incita pro hac; aut illa civitate, episcopi, & omnes legislatores subjecti sunt legibus, quas ferunt in subditos pro communi bono Re publicae.

CAPUT IV.

De operibus serviliis veritis diebus festis.

I. QUÆST. I. *Quanam sunt opera servilia verae diebus festis?* RESP. Præceptum sanctificandi festa adfirmans est, cultura Dei præcipiens, & negans, opera servilia prohibens. Duplex operum genus. *Liberale* primum, quod ab anima in primis pendet, & sicut organo corporeo exercetur, eo tendit ut animam illuminet. *Sordida* alterum, quod sicut ab anima pendeat, corpore tamen exercetur, & corporis commodo, & utilitate inviriet, ut terram colere, domos adficere, & cetera opera artificiosa contineat. Triplic opus servile. Religiosum; quod familiatum Deo præstat; virtutum, quo homo peccatum indugit; humanum, quo homo rebus corporalibus vacat. De triplici hoc genere disserendum est.

II. QUÆST. II. *An qui peccant mortaliter diebus festis, graviter violant præceptum sanctificandi festa?* RESP. Omnes adfirmant peccata die festo patrata pecuniam aliquam malitiiam contrahere. Disputator solus sit necesse mortalitatem malitia h[ab]et. Adfirmant sententiam defendunt Catechismus Tridentinus, 3, p. de 3, præcept. n. 21. S. Antoninus, Tertius, Alexander Aenensis; Albertus Magnus, Gerlonius, S. Bonaventura, Lyranus, Scotus, Gabriel, Adrianus, Nyder, Medina, Catharinus Major, Natalis Alexander, Henricus à S. Ignatio, Gennetus, Pontas, Cordebenus.

III. P. Francisco Suarez tom. 1, de Relig. lib. 2, cap. 18, num. 3, ingenue facetur contraria sententia recente iurectam esse, cui tamen ipse subscrifit, camque communiter defendunt Mortalitatem recentes.

IV. Prioris sententia argumenta haec sunt. Omnis irreverentia loco, vel tempore sacro im-

pacta præter propriam deformitatem, sacrilegii malitiam induit. Furtum in loco sacro patrum, malitiam sacrilegiam, & mortiferam induit. Porro non minus sacrum est tempus Deo dicatum, quam Ecclesia. Eadem ergo utriusque ratio. Proterea omne peccatum externum magis cultui divino adveratur quam opus servile sua natura indifferens. Si igitur opera mechanica veritas iunt, ut potest cultui debito opposita; postiori jure prohibiti sunt peccata mortalia, & ipsa servilia, cum hominem servum diaboli efficiant. Scriptura sancta has profanationes vehementer detestatur Iai, cap. 1. *Inquit unus coruscus vestris, h[ab]etis vestras, & elemosinates vestras deditis anima mea. Fatis sunt mibi molestia.* Iterum Malach. 2. *Dif- pergam super vestis m vestrum sacerdos faciem tuum vestram.* Neminem fugi. Judas summa religio diebus festis semper abstinebit ab operibus mechanicis. Sua ergo festa profanabant flagitiorum perpetratione.

V. Sermo non est de peccatis internis, neque de omnibus externis. Nam qui mentitur die festo, non confitetur gravem injuriam inferre tempori sacro. Illa peccata gravi profanatione pollo tempus factum festorum videntur que professio nem baptismale publicè violant, ut sunt pompe immoderate mulierum, que in triumphum festis diebus deferunt luxum, fastum, & ea omnia quibus in baptismate renuntiarentur; ut sunt ebrietates, rixæ, choreæ, concubiae, fornicationes, adulteria, idque genus similia. Advero tamen, non esse fidèles, qui in præteritis confessionibus omittentur le de hac circumstantia accusare, vexando ut generaliter confessionem iustificantur quoniam in his lumen in quibus ignorantia excusat valeret. Sed intruendi sunt ut de præteritis culpis patratis diebus festis feliciter acculent, & ut in posterum diligenteres in festis sanctificandis sint.

VI. QUÆST. III. *Quanam sunt opera mechanicae festis diebus festis veritas?* RESP. Haec sequenti verbi continentur:

Rui, n[ost]ri anima, rates, vulnra, lana, fabra, Rui agriculturam, N[ost]ri venationem, Ama militatem, Rates navalem, Vulna chirurgiam, Lana textinam, & suturam, & id genus alia, Fabra argentariam, ferrariam, carpentariam, ceteraque similes indicant. Haec omnes artes, si prese loqui velimus, mechanicas sunt, & serviles; scilicet unius, vel alterius ex ipsius exercitium quandoque licitum sit etiam diebus festis, ut infra dicetur.

VII. Aliqui negant pingere in die festo peccatum esse, opusque servile. Sed communior, & vera sententia iure improbat talen opinionem ut laxam, & falsam. Ars enim pingendi sive acu, sive penicillo omnino mechanica est, sicut & sculpare statuam. Quod enim haec opera acu, vel scalpo, vel penicillo efficiantur, perinde est.

VIII. Venatio opus servile est, & ideo prohibutum diebus festis. Et tamen auctor doctrina christiana Tridenti edita anno 1736, in tertium Decalogi mandatum pag. 81, inquit: *Si puo an-*

dare alla caccia, in giorno di festa? id est. *Licitum venari est festo die?* Et respondet: *Dalla consuetudine, e' reso lecito, e' dalla regione ancora, perchè quasi azione non è di sua natura servile.* Nempe: *Vi consuetudini hoc licetum faltum est; et etiam via rationis, quia hoc alio natura sua servili non est.* Peregriegi. Si hoc opus ex se servile non est, cur consuetudine licitum evasit? Quæ servilia non sunt, natura sua licita sunt. Quæ genero suo licita sunt, conditionis beneficio non egent ut licet evadant. Responso praefata seipsum jugular, ut omni falsa doctrina evenit, quia falsa constatare fuisse nequeunt.

IX. A recta norma nimis pariter exhortantur quæ ibidem continuit auctor subiecta hac interrogazione: *Qual è l' occasione pubblica, che permette il poter senza peccato lavorare il giorno di festa?* videlicet: *Quanam est occasio publica que permette libere abque culpa festo die?* Respondet ibi pag. 82: *Per occasione di qualche pubblica allegrezza, o di spettacoli, o di COMMEDIE: e' questa comune mente è piumato lecito; perch' tali opere sono necessarie per il condecento stato del Pubblico e' commandata.*

XIV. Dicere qualcumque scientias, ad eisdem incumbere, & eas scribere licitum est. Hæc enim ars liberalis est. Officium vero transcribens dictu opus mechanicum est, idcirco illicitum, nisi rationabilis causa excusat, docent plures, & graves Theologi. Contra illi longe plures defendant licitum esse: quoniam sicut scribere in doctora non est opus servile, ita neque in amanuensi, seu transcripiente. Verum ratio ista considerare non videtur. Dum magister, seu docto interpretatur scientias, mentem imbuit, veritates meditatur, easque comparare studet. At profisio transcribendi lucri causa, ars mechanica est, que manuum labore videtur comparata. Liceat transcribere absolute opus mechanicum non sit, nec nisi luci rerum naturas transmuter, tamen in morali acceptione, & iuxta prudentiam existimationem, artem istam exercere ad vitam sustentandam mechanica consideratur, non secus ac typographica. Ante typorum inventionem isti transcripentes erant publici Impresores. Ars autem impresorum mechanica juxta omnes est. Occurrunt tamen non infrequentes cause, quæ librarios istos transcribentes excusat, ut necessitas, licet non adeo urgens, & publica utilitas. Heinc illicet sunt rationabilia, & longe suppurationes mercatorum diebus festis peracta, & haec de uno in aliud librum transcribere, nisi necessitas excusat.

XI. Profatio quoque, necessitate sublata, verita est festis diebus, ut patet ex cap. Liceat, de fer. ubi Alexander III. inquit: *Indulgenz, ut licet parochianis vestris diebus dominicis & aliis festis, si alecia terra se inclinaverint, earum captioni, ingruente necessitate, intendere.* Ob solam urgentem necessitatem dispensationem Ponifex impetravit. Neque absoluta dispensat, sed cum onere quod post fastam capturam Ecclesiæ circumpostis & Christi pauperibus congruum faciat portio nem. Similiter iteri inter opera servilia reputatur.

XV. QUÆST. IV. *Quid de operibus naturalibus, Religionis, & pietatis dicendum?* RESP. Comedere, & bibere sunt actus naturales. Ars vero preparandi, & coquendi cibos servilis est quæ in lege evangelica prohibita non est. Ad ea tamens ars culinaria ardenda est, quæ nec anticipari, nec postponi valent. Quamobrem non licet coquere die festo panem, nec molere frumentum in pistillo, nisi aliqua ureat necessitas, quidquid arguitur nonnulli. Licitè chirurgi diebus festis venas scindunt, & fuos agrotos curare fatigunt: quia haec necessaria sunt.

XVI. Opera quæ proximè cultum divinum pro-

monendis itaque fideles sunt ne sine rationabilis causa iter diebus festis artipient. Iter enim abs trahit a divino cultu.

XII. Agalones, & multiones nequeunt diebus festis, necessitate sublata, bestias oneratas conducere: quia diei festi pars in servilibus operibus infumitur. Iter tamen inchoatum die non festo licetum est illud persequi die festo, quia nimis incommodum miseris hominibus esse iter intercipere. Frequens quoque necessitas istos ex casu vel publica, vel privata transferendi merces. Misam tamen agalones, & multiones audire tenerunt.

XIII. Chores ducente, ludos theatrales representante omni tempore, sed in primis diebus festis, utrum ei licet. Innumeræ sunt Conciliorum decretæ quæ hæc omnia severissime prohibent. Plura retili tom. 5, lib. 1, cap. 2, c. 4, quæ ibi videtur poteris. Severi, ad hoc quod antine, sint Confessarii in negandis sacramentis illis qui ab his corruptelli, unde innumeræ manant flagitia, & abfuria, abfuria reculant.

XIV. Dicere qualcumque scientias, ad eisdem incumbere, & eas scribere licitum est. Hæc enim ars liberalis est. Officium vero transcribens dictu opus mechanicum est, idcirco illicitum, nisi rationabilis causa excusat, docent plures, & graves Theologi. Contra illi longe plures defendant licitum esse: quoniam sicut scribere in doctora non est opus servile, ita neque in amanuensi, seu transcripiente. Verum ratio ista considerare non videtur. Dum magister, seu docto interpretatur scientias, mentem imbuit, veritates meditatur, easque comparare studet. At profisio transcribendi lucri causa, ars mechanica est, que manuum labore videtur comparata. Liceat transcribere absolute opus mechanicum non sit, nec nisi luci rerum naturas transmuter, tamen in morali acceptione, & iuxta prudentiam existimationem, artem istam exercere ad vitam sustentandam mechanica consideratur, non secus ac typographica. Ante typorum inventionem isti transcripentes erant publici Impresores. Ars autem impresorum mechanica juxta omnes est. Occurrunt tamen non infrequentes cause, quæ librarios istos transcribentes excusat, ut necessitas, licet non adeo urgens, & publica utilitas. Heinc illicet sunt rationabilia, & longe suppurationes mercatorum diebus festis peracta, & haec de uno in aliud librum transcribere, nisi necessitas excusat.

XV. QUÆST. IV. *Quid de operibus naturalibus, Religionis, & pietatis dicendum?* RESP. Comedere, & bibere sunt actus naturales. Ars vero preparandi, & coquendi cibos servilis est quæ in lege evangelica prohibita non est. Ad ea tamens ars culinaria ardenda est, quæ nec anticipari, nec postponi valent. Quamobrem non licet coquere die festo panem, nec molere frumentum in pistillo, nisi aliqua ureat necessitas, quidquid arguitur nonnulli. Licitè chirurgi diebus festis venas scindunt, & fuos agrotos curare fatigunt: quia haec necessaria sunt.

XVI. Opera quæ proximè cultum divinum pro-

promovent, ut pulsare campanas, & organa, deferte imagines, canere divinas laudes, non modo licita, sed debita sunt. Quod remota divino cultui intervinant, ut confidere hostias pro sacrificio, scopis templum mundare, tabulata erigere ad solemnitatem, aulais ornare parietes, sublata aliqua non adeo frequenter necessitate, nequeunt in diem festum transferri, sed anticipari debent.

XVII. QUÆST. V. Licitumas est mercatus, & iudicia forensia diebus festi exercere? RESP. Hoc prohibent cap. Omnes tis. 9. de fer. his verbis: *Omnis dies dominicus & vesperis in vesperam omni veneratione determinatus obseruari, & ab omni illicito opere absinere: ut in dies mercatus minimi fiat, neque placitum, neque aliquis ad mortem, vel ad penam judicetur, nec sacramenta, nisi pro pao, vel alia necessitate praefertur.*

XVIII. Mercatus, qui primo loco inhabetur, comprehendit, & publicas nundinas, que semel vel bis in anno fiunt, & quia semel in hebdomada peragi solent. Abrogatum hoc ius Canonicum, & Civile contrafaria consuetudine plures contendunt, sed illi clamat, non consuetudinem hanc esse, sed corruptelam. Quoniam ut legi prævalat consuetudo opposita, neceſſe est ut bonum commune promovet, vel saltem ne eidem adverteret. At vix sperari potest hunc nundinarum morem auferi. Ex alia parte cum Superioris conſensu accedit, non videatur absolute improbadus. Festa enim mutationum obnoxia sunt. Nec deest congrua mutationis ratio, & necelitas tum ruficorum, tum pauperum artificum, qui pro felis diebus adicte nundinas nequeunt. Audire tamen isti Missam debent, & quadam posse, pietatis opera exercere. Advertio tamen, Superiores licet possit has publicas nundinas permittere, quia respectu multitudinis, & locorum, vel ob mercium penitentiam necessitas sum: & idem qui aliqua rationabili cauſa urguntur, licet easdem frequentare valent. At qui nulla premuntur necessitate, non video cur ilias adire valeant sola negotiandi, & lucrandi, augendique dicitur spe duci. Specrandæ ligunt circumstantia sunt. Tabernacii, falsofamentarii, falarii, porcinarii, aliisque similes, qui merces vendunt ad sustentandum, vel curandum corpus; sicuti qui in parvi oppidi vendunt merces ad ruficorum, & pauperum commodum, excufantur. Recensere singula non videntur. Prudens Confessarius specter locorum, & circumstantiarum diversitatem. Boni, & moratrici Christiani seipſis discernere in his casibus solent quid licet nec ne, quando ab immoderate cupiditate liberi sunt. SS. D. N. BENEDICTUS XIV. duas constitutions edidit artientes ad nundinas, & mercatus. Prior incipit *Paterno charitatis tom. I. Bull. pag. 378.* & in ea statuit Senegalium nundinarum tempore abſtinentum esse ab operibus servilibus diebus festis. Altera incipit *Ab eo tempore ibi pag. 82.* ubi statutum, *mercatus, & nundinas festis diebus non licet.* Lege plura ibi: præstituta enim brevitas non sinit plura huc transcriberi.

CAPUT V.

De causis excusantibus ab observantia precepti prohibientis opera servilia die festis.

I. QUÆST. I. Quæ temporis parvitas excusat à transgressione precepti vietatis opera servilia? RESP. Plures in hac materia sive laxe opinione, quas nec refellere vacat. Darunt in hac re absolutæ materiæ parvitas, ut est unius horæ quadrans. Similiter laborem duarum, vel trium horarum certò reputarem materialis gravem. Num potest labor unius horæ, vel unius cum dimidia sit materia gravis, quis definito certo valet? Regula certa præfiniti nequit. Specrandæ circumstantie sunt: neceſſitatis, finis, paupertas. Abſtinendum ab opere servili est festis diebus. Hoc est certum: hoc ligunt servandum. Si Christianus cupiditate lucrandi, non neceſſitatem se sustentandi, per integrum horam laboraret, nisi præmitteret cessationem futuram, non abſolverem: quia licet ignorem criminis gravitatem, certò tamen scio hunc peccare: & cum certo definite nequeamus sive levitatem, five gravitatem culpe, juxta omnes abſtinendum est. Ni mis laxa est opinio Tamburini inquietis, potest Christianum per duas horas laborare singulis diebus festis. Si quaras ab eo cur hoc affaret; respondit, quia sic docent Sanchez, & Bonacina. Sed iterum reponimus, auctores istos ex arbitrio legem inflectere. Prudens ergo Confessarius circumstantias festi expendat, consideret paupertatem, & finem laborantis.

II. Domini cogentes famulos, servosque laborare alios una, alios altera hora, graviter, & insidiosè peccant. Servi vero non peccant, si tam omittente laborene nequeunt abire gravi danno. Curare tamen debent, si possint, omisſis his malis dominis, interire dominis christianis, qui merces vendunt ad sustentandum, vel curandum corpus; sicuti qui in parvi oppidi vendunt merces ad ruficorum, & pauperum commodum, excufantur. Recensere singula non videntur. Prudens Confessarius specter locorum, & circumstantiarum diversitatem. Boni, & moratrici Christiani seipſis discernere in his casibus solent quid licet nec ne, quando ab immoderate cupiditate liberi sunt. SS. D. N. BENEDICTUS XIV. duas constitutions edidit artientes ad nundinas, & mercatus. Prior incipit *Paterno charitatis tom. I. Bull. pag. 378.* & in ea statuit Senegalium nundinarum tempore abſtinentum esse ab operibus servilibus diebus festis. Altera incipit *Ab eo tempore ibi pag. 82.* ubi statutum, *mercatus, & nundinas festis diebus non licet.* Lege plura ibi: præstituta enim brevitas non sinit plura huc transcriberi.

IV. Barbitonfors absolute nequeunt suam artem, utpote servilem, exercere diebus festis. Excufantur dum barbam radunt pastoribus, pauperi artifici, agricultori, qui pro felis diebus sive gravi incommodo adire barbitonfors nequeunt. Similiter dum ipsi barbitonfors alete, & familiam nequeunt, excufari videntur. At mi-

Diff. I. de Fest. Sanct. Cap. V. & VI.

nime excusantur Christiani illi qui otio diffundentes hebdomadam, dominica die, aut altero festo audeunt barbitonfors, ut compulsi, pulituli, & formosuli apparet. Iste minime excusantur, quia licet parum temporis influmatur in hac, aut illa barba radenda, nihilominus corruptelam scandalum plenam fovent, coguntque barbitonfors festa violare. Ad quam corruptelam rollandam Episcoporum desideratur vigilancia, & sollicitudo.

CAPUT VI.

De Missa audienda diebus festis, aliisque pietatis operibus peragendis.

I. QUÆST. I. Qui notabiliter Missa partem audire negliget, graviter peccare? RESP.

Præcepto astringunt fideles integrum audire Missam. De parte, cuius omissionis sit graviter vitiosa, breviter dico, quod ille qui omitteret audire introitum, collectas, & Epistolam, non satisficeret præcepto; illud vero impleret, si ab Epistola inclusivè assisteret Missa usque ad finem. Verum inepitius nos tales instituendo questiones. Nam vel adest neceſſitas omittendi partem Missæ; & tum si neceſſitas vera sit, excusat. Sublata vero neceſſitate peccatum contingit. Hoc si est ut viceur. Quanam autem pars constitutuſt culpam gravem, cum vix deficiat queat, urgendi fideles sunt ut integrum, quoad possunt, Missam audiunt: & quidem damnata est opinio aliquorum in hac theſi: *Satisfactio precepto Ecclesiæ de audiendo Sacro qui duas ejus partes, immo quatuor sumit a diversi celebrantibus audiri.* Plures alias similes opiniones excogitarunt nonnulli, quas præterire interest. Obiter dumtaxa rejicio opinionem aliorum qui docent, satisfaceret præcepto fideles, qui medium Missa partem audiunt ab uno, & median ab altero successivè. Hec sunt inventa ex disputandi nimis cupiditate excogitata. Opinio hæc fallit eft, & improbadum.

II. QUÆST. II. Quæ presentia requiritur ad Missam audiendam? Moralis, tunc est cum auditor est intra Ecclesiam, vel in loco ita contiguo ut cœntare una confare societatem cum his qui sunt intra Ecclesiam. Moraliter presentes sunt qui exstant in platea, in campo, ante templum populo plenum, & qui exstant in atrio exteriori, in cancellis, in cubiculis, & oratoriis Ecclesiæ annexis, ibique Missam audiunt. Qui tamen Missam audiunt in facello separato, aut nimis distante à templi parte in qua Missa celebratur, aut è fenestræ propriæ domus via aliqua licet angusta sejuncta, non impleret, mea quidem sententia, præceptum. Omnes enim Missæ assistentes simul cum Sacerdotio Deo sacrificium offerunt: ergo moraliter conjuncti sunt oportet.

Prudens semper opus est in morum decisionibus. Quando ob templi angustiam, aut populi multitudinem omnes ingredi templum nequeunt, animo tamen, & corpore conjuncti cum aliis sunt, præcepto satisficiunt.

III. Locus in quo auditi Missa debet, est Eccl. 1. de Relig. lib. 2. cap. 16. *Hac opinio, licet magna Theologorum multitudine vallata, mihi videtur. Patrum, Conciliorumque doctrina adversa, & ex ipsorum Theologorum principiis falsa. Concedo præceptum ecclesiasticum nihil aliud præter Missa audiendum imponere; sed ajo præceptum divinum, Memento ut sabbatum sanctificare, alia pia opera prescribere, ut omnes Parres, & Concilia, quorum*

rum testimonia dedi tom. 5. lib. 1. disp. 3. c. 6.
testantur.

IX. Ratione ex principiis adversariorum ar-
cessita evincitur hujuscem opolionis falsitas. Do-
cent laudati Theologi omnes, unicam diei festi
horam in conspectu totius diei parvam esse ma-
teriam; ita ut qui per integrum horam (alii ad-
dunt dimidiam, & alteram integrum alii) labo-
raret, non violaret graviter preceptum negans,
& prohibens opera servilia. Ergo qui per quad-
rantem circiter hora audit Missam, longe mi-
nus implet preceptum adhuc, & praecepient
cultum divinum. Igitur misso nunc preceptum ec-
clesiasticum imponente onus Missa audiende, spec-
tandum est divinum mandatum, quod abrogatur
non est per preceptum ecclasiasticum. Hoc
divinum preceptum duplex est, negans, &
adherens. Christiani qui laborant per unam inte-
gram horam, & juxta alios per duas, non violant
divinum preceptum prohibens opera servilia.
Quoniam una laboris hora parvitas materie
est, & parum pro nihil reputatur, inquietum
omnes citati Theologi. Ergo potiori iure non im-
plet preceptum ut adhuc, & praecepient
satisfactionem diei feli, qui per solum circiter
quadrantem Deo cultum offerit, quia parum pro
nihil reputatur. Quid? Hora una erit parvitas
materie respectu precepti negantis; et iter vero sa-
tis respectu precepti adhuc? In genere mali
una integrum hora pro nihil reputatur; & quarta
pars horae in genere boni totum diem sanctificabit?

X. Instituio seitorum eo spectat ut fideles
Deo cultum offerant, & divina meditentur mys-
teria; ut propriam conscientiam à foribus per
hebdomadam contrahit purgent; ut languores,
& vulnera sanent; ut visitandis iofismi, pauper-
ibusque juvandis operam navent; ut corpus la-
borum cessatione recreent. Ita clamant Concilia,
& Patres. Et misericordia Christiani unico quadrante
in audienda breviore Missa, qua aliquando vix
decem minuta perdurat, insumpto, integrum diem
festum dilapidant modo in otio solidido, modo
in tabernis, choreis, venationibus, spectaculis,
& dissolutionibus. Quamobrem jure exclamat
part. 2. tit. 9. §. 4. S. Archiphalil Antonius:
O miseranda cecilia Christianorum! Quia plura pe-
cata faciunt, & graviora diebus sponso. Alii die-
bus laborant, ut possint vivere; dicti seitorum,
quando labore debent pro anima, & Deo vacare,
implicant se in multis vitiis. Sed licet, & nihil
exclamare: O miseranda illorum Parochorum,
& Confessariorum cecilia qui ejusmodi profes-
siones ad sacramenta admittunt, qui defuses
sunt, & oscitantes in coram instructione!

XI. Causa excusantibus auditione Missa
sunt impotens, damnum grave, ignorancia,
confusio, charitas. Impotens triplex. Spiritu-
lum, dum quis est interdictus, vel excom-
municatus; physica, si quis infirmitate, vel car-
cere detinatur: moralis, ut est nimia distan-
tia a loco ubi Missa celebratur: quae distanca
definitur nequit: nam respectu unius tria milia-
ria erit distanca sufficiens, secundus respectu
alterius. Quare spectans circumstantias sunt:

DISSERTATIO II.

De Jejunio.

CAPUT I.

Propositiones damnatae ab Alexandre VII.

I. **F**rangens jejunium Ecclesia, ad quod tenetur,
non peccat mortaliter, nisi ex contemptu,
vel inobedientia hac faciat, puta quia non vult se
subiectare precepto. Eft 23.

II. In die jejunii qui sepius modicum quid co-
medit, eft notabiliter quantitate, in fine comedat,
non frangit jejunium. Eft 29.

III. Omnes officiales qui in Republica corpora-
tive laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii;
neb debent se certificare, an labor sit composibilis
cum jejunio. Eft 30.

IV. Excusantur absolute à precepto jejunii om-
nes illi qui iter agunt equitando, utramque iter agant,
etiamque iter necessarium non sit, & etiamque iter unius
diei conficiant. Eft 31.

V. Non est evidens quod confusio non co-
medendi ova, & laticinia in Quadragesima obliga-
Eft 32.

CAPUT II.

Propositiones laxa Casuistarum.

I. **D**ormire quis nequit nisi sumpta vef-
perè cena, teneturne jejunare? Mi-
nime. Si suffici manè collatiunculam sumere,
& velperè conare, teneturne ad id? Non te-
netur. Quia nemo tenetur pervertere ordinem
refectionis. Ita Fillius, Eccebarius Theol.
Moral. tr. 1. exam. 13. c. 3. n. 67. Leander tr. 5.
disp. 8. quest. 30.

II. Qui in die jejunii dat operam ludo pi-
le, venationi, vel actibus veneris, ex inten-
tione, ut factus impotens non jejunet, non
peccat contra preceptum jejunii. Rocafull.
Praxi Theol. Moral. tom. 2. lib. 3. cap. 9. n. 193.
apud Dianam cord. tom. 4. trad. 6. resp. 18. ubi
ait num. 2., Hanc sententiam impugno, quate-
nu air, dantem in die jejunii mere voluntarie
operam ludo, venationi, ludo, quod pejus
est.

Diff. II. de Jejunio. Cap. II.

, est, & nimio contum in fraudem jejunii, ea in-
tentione ut effectus impotens non jejunet, non
peccare ullo modo contra preceptum jejunii,
neque etiam quando opponit tale impedimentum,
tum jejunii, cum illa expressa intentione, ut
postea non jejunet. Hanc sententiam docet
etiam Martinus à S. Joseph tom. 1. lib. 2. tr. 2. n.
n. 5. & ali. Casuista.

III. Dicendum nobis est, quod per se, &
universaliter loquendo, feminis quinquagenari-
is omnino libere maneat a lege jejunio-
rum. Leander tr. 5. disp. 8. q. 19.

IV. Religiosi sexagenarii, & Religiosas
quinquagenarii non tenentur ad jejunia sua
Regula. "Psalquilus decis. 259. n. 3. Tam-
burinus de Jus. Abbat. disp. 12. q. 5. num. 7.
Sed libet referre rationem quam in favorem mu-
lierum obtrudit Leander quæst. 19., Feminæ,
ut communis fatur sententia post quinquage-
natum annum, nullus mode possit generare
ob defectum virtutis naturalis.... Ergo in
hac ætate jam vere reputande sunt fenes, &
consequenter liber a jejunio Ecclesie.

V. Qui noctu dormire per notable tem-
pus non potest, nisi cerner, nimis onerosum
effet sic jejunare. Ita Fag. loc. cit. Joan. Sanch.
d. 3. 4. n. 13. Layman lib. 4. c. 3. n. 4. Neque
hunc obligo mande jejunare, sequi teo plane
reficeret: quo pacto in jejunio satrum tec-
tum, ut ex supradictis patet, conservaret.
Non obligo, inquam, libet id commode face-
re quæst: quia nemo in jejunando est obligan-
dis ad extraordinaria remedia, & ad relin-
quendam suum jus comedendi circa meridi-
diem. Tamburinus lib. 4. cap. 5. §. 7. n. 14.
Videt quantum suavitatis? Etiamque commode
ad vesperam coenam differre, sumptu circa me-
ridiem tentaculo, posset Christianus de quo
loquitur, eum ad jejunium non obligaret. Cur? Quia non est obligandis ad extraordinaria
remedia, neque suo iure comedendi circa meridi-
diem spoliandis? Extraordinarium ergo reme-
diū est ad vesperam jejunium solvere? Et tam-
en id familiare pluribus seculis fuit nostri pa-
tribus: familiare etiam est, & pluribus Christianis,
& aliis gentibus. Non tenetur ergo relinquere suum jus manducandi circa meridiem,
etiam dum commode potest, ut jejunii precep-
tum observet.

VI. Dico denique, propter auctoritatem
Doctorum esse probabile, nullis artificis, at-
que adeo sutorum, obligari ad jejunia: quia Eu-
gen. vel concessit (aut) iis privilegium non
jejunandi, vel declaravit non comprehendendi
a lege jejunii. Ita Taul. lib. 1. n. 9. citans Fag.
Sa. Azor. Sp. lib. 7. cap. 17. quæst. 8. "Huc-
que Tamburinus loc. cit. n. 28. Ut de eo quod
rem facti spekat, obiter duo proferant verba,
quibus sinceritas quorundam Casuistarum ubi-
que, data occasione, comperta sit: reformatum quod
scribit Azorius loco proximè laudato. "Octavo
queritur, an ilii qui laborant, cuiusmodi sunt
agricolæ, & plerique artifices, juxta etiam
jejunii excusationem habeant? Respondeo eos
etiam